

La Rúbrica de canvi

Eixos

EIX 1

Propòsit i plantejaments institucionals

El propòsit de l'horitzó comú de canvi és que tot infant tingui accés a un aprenentatge dirigit al desenvolupament integral de la persona, des d'una visió humanista de l'educació, com proposa l'informe [Repensar l'educació](#) (UNESCO, 2015). Aquesta visió pretén eliminar la separació existent en educació entre els aspectes cognitius, emocionals i ètics per oferir un aprenentatge profund, rellevant i eficaç que ajudi els infants i joves a convertir-se en persones autònomes, a desenvolupar tot el seu potencial i a portar les regnes de la seva pròpia vida.

L'educació ha de poder proveir les eines perquè les persones puguin participar activament en la societat del coneixement i actuar com a ciutadanes i ciutadans lliures i responsables en l'àmbit local i global. Aquests conceptes permeten repensar l'educació en un món canviant i globalitzat, interconnectat i atent a nous horitzons del coneixement. La visió humanista de l'educació està "basada en el respecte a la vida i a la dignitat humana, la igualtat de drets, la justícia social, la diversitat cultural, la solidaritat internacional i la responsabilitat compartida d'un futur sostenible." (UNESCO, 2015)

Als centres, aquest propòsit es reflecteix en la visió que ha de ser desenvolupada (i renovada periòdicament) conjuntament amb

tota la comunitat educativa (incloent-hi l'equip directiu, el claustre, les famílies, els infants i joves, etc.). La visió del centre es basa en el propòsit de desenvolupar competències per a la vida i en la realitat i el context de l'escola i la seva comunitat.

Competències per a la vida

La UNESCO (1996 i 2015) planteja que l'educació com a formació integral de la persona ha de cobrir els quatre pilars de l'aprenentatge en la vida de cada persona:

- **Aprendre a ser.**
- **Aprendre a conèixer.**
- **Aprendre a fer.**
- **Aprendre a conviure.**

Els quatre pilars formen un tot interconnectat, però, a títol organitzatiu, els tres criteris definits aquí per reflectir la seva inclusió en l'orientació del propòsit educatiu de l'escola estan repartits en tres àrees (criteris 2, 3, 4) que reflecteixen el domini d'un o més pilars.

Aquests pilars es concreten curricularment en l'enfocament del Departament d'Ensenyament sobre l'aprenentatge basat en competències dins d'un sistema educatiu inclusiu. [1]

En aquest apartat abordem quatre aspectes clau dels plantejaments institucionals.

EIX 2

Procés de l'aprenentatge competencial: metodologia

El currículum de les diferents etapes educatives s'estableix d'acord amb un model d'ensenyament i aprenentatge de caràcter competencial en el marc d'un sistema que preveu l'orientació educativa i l'atenció a tot l'alumnat. En aquest sentit, l'aprenentatge, entès com un procés personalitzat i inclusiu, ha d'estar en concordança amb el que la recerca mostra sobre la seva naturalesa. És clau, doncs, que les pràctiques d'aprenentatge es fonamentin en el coneixement existent sobre com aprenen les persones, el que es pot sintetitzar en els 7 principis de l'aprenentatge ([Manual per a Entorns d'Aprenentatge Innovadors, 2018](#)):

- 1. La persona és el centre de l'aprenentatge** i cal estimular la seva implicació i participació activa, ajudant que compregui la seva pròpia activitat en tant que persona que aprèn.
- 2. El procés d'aprenentatge és de naturalesa social**, raó per la qual cal fomentar l'aprenentatge col·laboratiu.
- 3. Les emocions i la motivació són part integral de l'aprenentatge**, raó per la qual cal generar sintonia amb les motivacions de les persones que aprenen i donar importància a les seves emocions.
- 4. S'han de tenir en compte les diferències individuals de les persones que aprenen** i també els seus coneixements previs.
- 5. L'esforç i l'afany d'autosuperació de les persones que aprenen és clau** per a l'aprenentatge, però sense una sobrecàrrega o pressió excessiva, ni a través de l'avorriment o la por.
- 6. L'avaluació continuada afavoreix l'aprenentatge**, sobretot si es desenvolupa a partir d'expectatives clares, estratègies coherents i amb un fort èmfasi en la retroalimentació formativa per als qui estan en el procés d'aprendre.
- 7. L'aprenentatge es basa en la construcció** de connexions horitzontals entre àrees de coneixement i activitats, i també generant-les tant dins l'escola com en connexió amb la resta de la comunitat educativa i de la societat.

Concretament, aquests 7 principis són compatibles amb els principis d'equitat, de qualitat i d'excel·lència que determinen i condicionen l'acció educativa establerts en les normatives curriculars de les diferents etapes educatives [2], en les quals es concreta que els processos d'ensenyament i aprenentatge s'han de personalitzar al màxim i han de tenir en compte la diversitat de tots els alumnes en el marc d'un sistema inclusiu.

La UNESCO (2017) també fa la reflexió que una educació que permeti donar resposta als reptes globals va més enllà dels continguts, perquè implica igualment l'ús d'una pedagogia alineada amb aquest enfocament:

"... és una educació integral i transformadora que aborda els continguts i els resultats de l'aprenentatge, la pedagogia i l'entorn d'aprenentatge. Per tant, no només integra continguts com el canvi climàtic, la pobresa i el consum sostenible en el pla d'estudis; també crea entorns d'ensenyament i aprenentatge interactius i centrats en l'aprenentatge. El que requereix és un canvi de l'ensenyament a l'aprenentatge. Es demana una pedagogia transformadora orientada a l'acció que afavoreixi l'aprenentatge autòdirigit, la participació i la col·laboració, l'orientació a problemes, la interdisciplinarietat i la transdisciplinarietat i la vinculació de l'aprenentatge formal i informal. Només aquests enfocaments pedagògics fan possible el desenvolupament de les competències clau necessàries per promoure el desenvolupament sostenible."

És a dir, l'aprenentatge dirigit a desenvolupar competències per a la vida, que té repercussió en la societat, ha d'emprar una pedagogia que estigui en sintonia amb aquest objectiu.

Aquí considerem aspectes clau de la gestió de l'aprenentatge que en el seu conjunt representen les variables de la pràctica educativa i la seva alineació amb els 7 principis. [3]

En aquest apartat abordarem 7 aspectes clau de la gestió de l'aprenentatge.

EIX 3

Procés de l'aprenentatge competencial: avaluació

L'avaluació competencial, global i formativa respon al lloc central dels infants i joves i serveix per millorar tant l'aprenentatge com els processos d'ensenyament. Té com a **objectiu mesurar l'adquisició i el desenvolupament de competències**, no només cognitives, sinó també físiques, socials i emocionals, que contribueixin al benestar dels aprenents i a la seva formació com a persones plenes i com a ciutadanes i ciutadans lliures i responsables en el seu entorn social i mediambiental.

En un enfocament formatiu de l'avaluació, aquesta ha de ser considerada com la valoració participada de l'aprenentatge; a la llum d'aquesta concepció, l'error no representa un fracàs en l'aprenentatge sinó una oportunitat de millora. Tant l'avaluació formativa, que permet regular els aprenentatges, com l'avaluació sumativa, que permet establir què s'ha après, han de centrar-se en el desenvolupament de les competències per a la vida. L'enfocament interdisciplinari de l'avaluació és imprescindible atès el caràcter transversal de les competències. Per això, no es basa en els resultats d'una matèria, ni en la combinació d'unes quantes, sinó en un desenvolupament global de la persona.

L'avaluació també ha de comprendre l'experiència educativa dels infants i joves i la qualitat dels entorns i situacions d'aprenentatge. És a dir, l'avaluació també ha de garantir que l'aprenentatge s'ha produït en un entorn de respecte i benestar personal. En aquest sentit, l'avaluació és una eina imprescindible per millorar sistemes, processos i experiències d'aprenentatge en el seu conjunt.

L'avaluació de l'aprenentatge conté l'avaluació inicial, que busca entendre l'experiència i el desenvolupament de cada infant al començament d'una situació d'aprenentatge; l'avaluació formativa, que permet que el docent reguli l'aprenentatge de cada infant, i l'avaluació final, que ha de servir com un exercici integrador per als infants o joves i ha d'ajudar el docent a analitzar i millorar l'entorn d'aprenentatge.

En aquest apartat abordarem tres aspectes clau de l'avaluació.

EIX 4

Gestió de l'organització

En aquest eix abordarem les tres dimensions que defineixen l'organització d'una escola (Manual per a Entorns d'Aprenentatge Innovadors, 2018):

→ **Organització al servei de l'aprenentatge:** l'organització escolar ha d'estar subordinada a les necessitats que planteja el disseny, desenvolupament i sostenibilitat d'experiències d'aprenentatge que corresponguin a les necessitats del segle XXI. Això s'aconsegueix mitjançant l'actualització dels quatre elements del nucli pedagògic (descrits al criteri 15): alumnat, docents, contingut i recursos, així com de les dinàmiques per mitjà de les quals interactuen, és a dir: pedagogies utilitzades, organització versàtil d'educadors i estudiants i ús flexible del temps.

→ **Lideratge per a l'aprenentatge:** l'escola ha d'esdevenir una organització formativa en què el lideratge estigui enfocat a l'aprenentatge i on aquest es dugui a terme de manera distribuïda, amb una visió clara i compartida. Una organització formativa genera i utilitza evidències sobre l'aprenentatge que es porta a terme i utilitza aquesta informació per dissenyar i redissenyar l'entorn d'aprenentatge.

→ **Organització oberta:** la tercera dimensió fa èmfasi en la necessitat d'una organització permeable, capaç de generar les sinergies necessàries "per al desenvolupament del seu capital professional, social i cultural, a través de la col·laboració amb famílies, universitats, institucions culturals, empreses i, especialment, amb altres escoles i entorns d'aprenentatge" (OCDE, 2018). Aquestes sinergies inclouen aliances fortes i identificables amb fins pedagògics i estratègics.

Els centres educatius han de complementar el propòsit de l'educació amb una organització versàtil que els permeti actualitzar la seva pràctica educativa.

Aquesta rúbrica avalua l'aplicació dels aspectes clau de cadascuna de les tres dimensions anteriors. Hem dividit la primera dimensió en dues parts per tal d'analitzar, d'una banda, l'actualització dels elements del nucli pedagògic i, de l'altra, l'actualització de les seves dinàmiques. En aquest apartat trobem, per tant, 4 criteris relacionats amb l'organització de l'escola.

[1] DECRET 181/2008, de 9 de setembre, d'ordenació dels ensenyaments del segon cicle de l'educació infantil; DECRET 119/2015, de 23 de juny, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació primària; DECRET 187/2015, de 25 d'agost, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació secundària obligatòria; DECRET 150/2017, de 17 d'octubre, de l'atenció educativa a l'alumnat en el marc d'un sistema educatiu inclusiu.

[2] DECRET 181/2008, de 9 de setembre, d'ordenació dels ensenyaments del segon cicle de l'educació infantil; DECRET 119/2015, de 23 de juny, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació primària; DECRET 187/2015, de 25 d'agost, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació secundària obligatòria.

[3] En el nostre context cal fer referència a l'aportació que es fa al document "Programar per competències en educació primària" del Departament d'Ensenyament, en el qual es defineix una proposta de reflexió pedagògica d'equips docents: 1. Definició de la tasca docent. 2. Organització i gestió de l'equip docent. 3. Organització dels horaris. 4. Les competències pròpies de cada àmbit. 5. Els continguts. 6. Els criteris d'avaluació. 7. La metodologia. 8. L'agrupament dels alumnes. 9. Les mesures i els suports educatius.